

HAMI ÜÇÜN BƏRABƏR İMKANLAR

Azərbaycan Respublikası Əlil Təşkilatları İttifaqı (ƏTİ)

**BINA VƏ QURĞULARIN LAYİHƏLƏNDİRİLMƏSİNDƏ ƏLİLLİYİ
OLAN VƏ HƏRƏKƏT İMKANLARI MƏHDUD ŞƏXSLƏR ÜÇÜN
ZƏRURİ OLAN HƏYAT VƏ FƏALİYYƏT ŞƏRAİTİNİN YARADILMASI**

QAYDALARI

(Çıxarışlar)

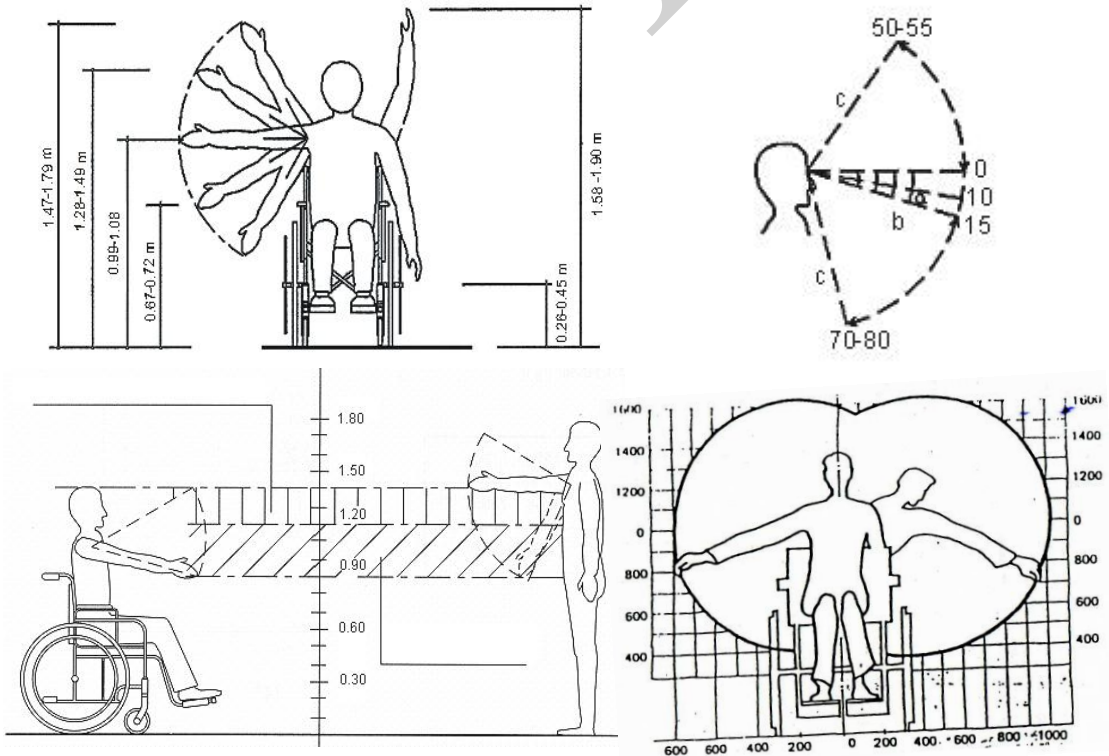
“ITM-lərin yaradılması üçün qaydalar”-nın “Texniki şərtlər”i (“İnfrastruktur” hissəsində bəndləri üzrə ardıcılıqla)

Təhsil müəssisələrinin əlaqə şəxslərindən (rəhbərlərindən) xahiş edirik müəssərliyin təmin olunması işlərinin layihələndirilməsi, işlərin görülməsi, avadanlıqların alınması, quraşdırılması zamanı bizimlə əlaqə saxlasınlar.

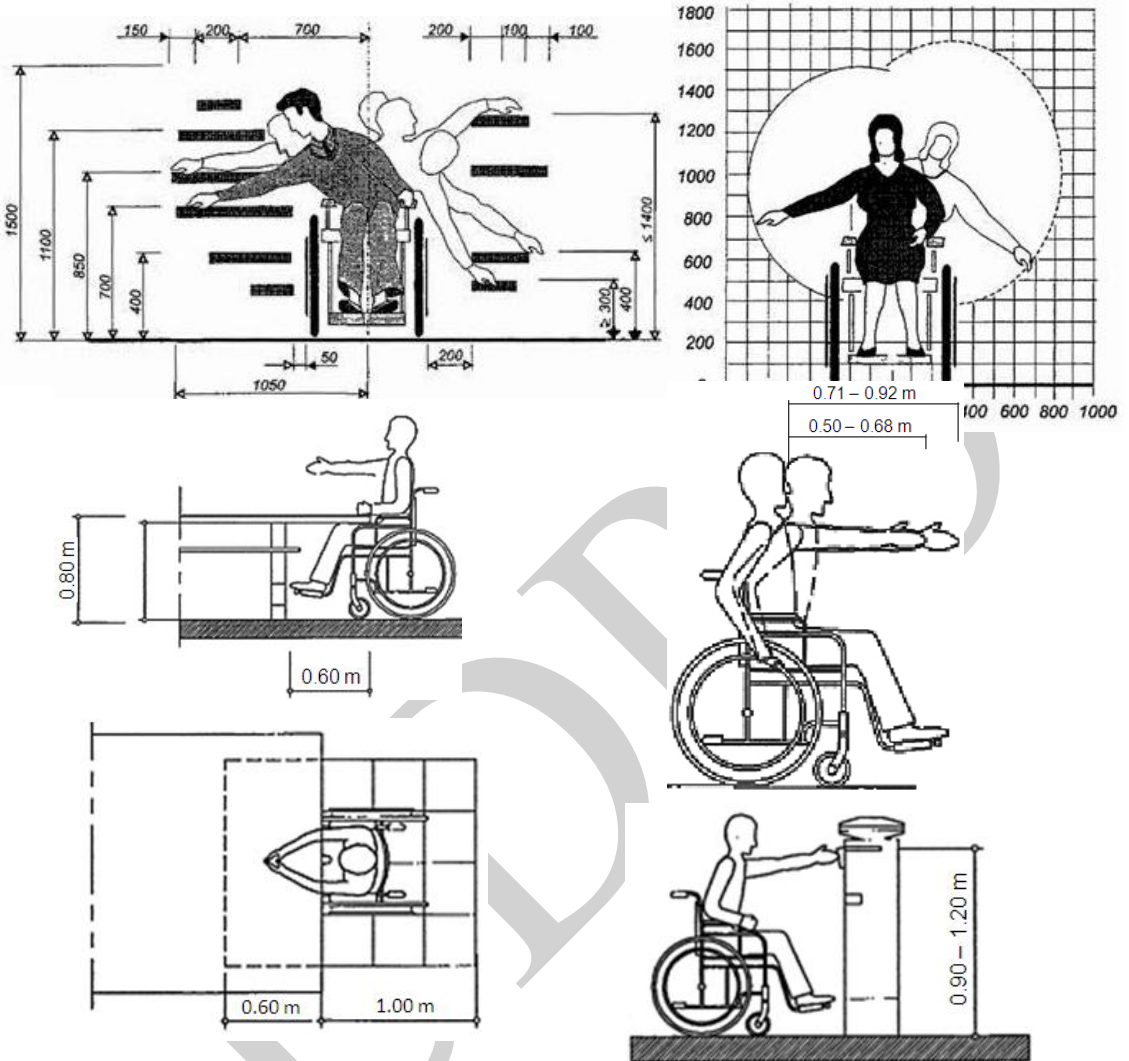
1. Əlilliyi olan şəxslərin həyat fəaliyyəti üçün yaşayış və ictimai mühit layihələndirilməsinin ergonomik əsasları.

1.1. Dayaq hərəkəti funksiyaları pozulmuş əlilliyi olan şəxslərin optimal yaşayış və həyat fəaliyyəti şəraiti yaradılması üzrə tövsiyələr ergonomik tədqiqatların məlumatlarına əsaslanır.

1.2. Yaşayış obyektlərinin, ictimai obyektlərin və nəqliyyatın, funksional zonalarını layihələndirərkən, həmçinin avadanlığın quraşdırılması üçün zəruri olan vasitələri yerləşdiərkən kişi və qadın fiqurlarının orta antropometrik göstəriciləri və əlil arabasının ölçüləri müəyyənedici məna kəsb edir. Arabanın dönməsinə və hərəkətinə kifayət edəcək döşəmə sahəsi, hərəkətsiz vəziyyətdə olan əlilin “əl çata biləcək” funksional zonaları və yaxud bu və ya digər funksional fəaliyyəti nəzərə alınır.

Şəkil 1

2. MƏLUMATIN TƏMİN OLUNMASI.

2.1. Məlumatın bütün kateqoriyadan olan əlilliyi olan şəxslər üçün anlaşılıqlığı təmin olunmalıdır. Təhsil müəssisəsinin məlumat vasitələri sistemi bina daxilində, yaxud müəssisənin binalar kompleksi daxilində eyni olmalıdır.

2.2. Əlilliyi olan şəxsləri istifadə etdikləri giriş sahələri, kommunikasiyalar, xidmət otaqları və zolaqları, həmçinin əlil avtomaşınları üçün dayanacaq yerləri beynəlxalq standartlara uyğun nişanlarla işarə edilməlidir.

2.3. Əlilliyi olan şəxslərin istifadə etdikləri otaq və sahələrdə yanğın təhlükəsi xəbərdarlığı sisteminə birləşdirilən əvəzedici (səs və işıq) siqnalizasiyanın quraşdırılması nəzərdə tutulmalıdır.

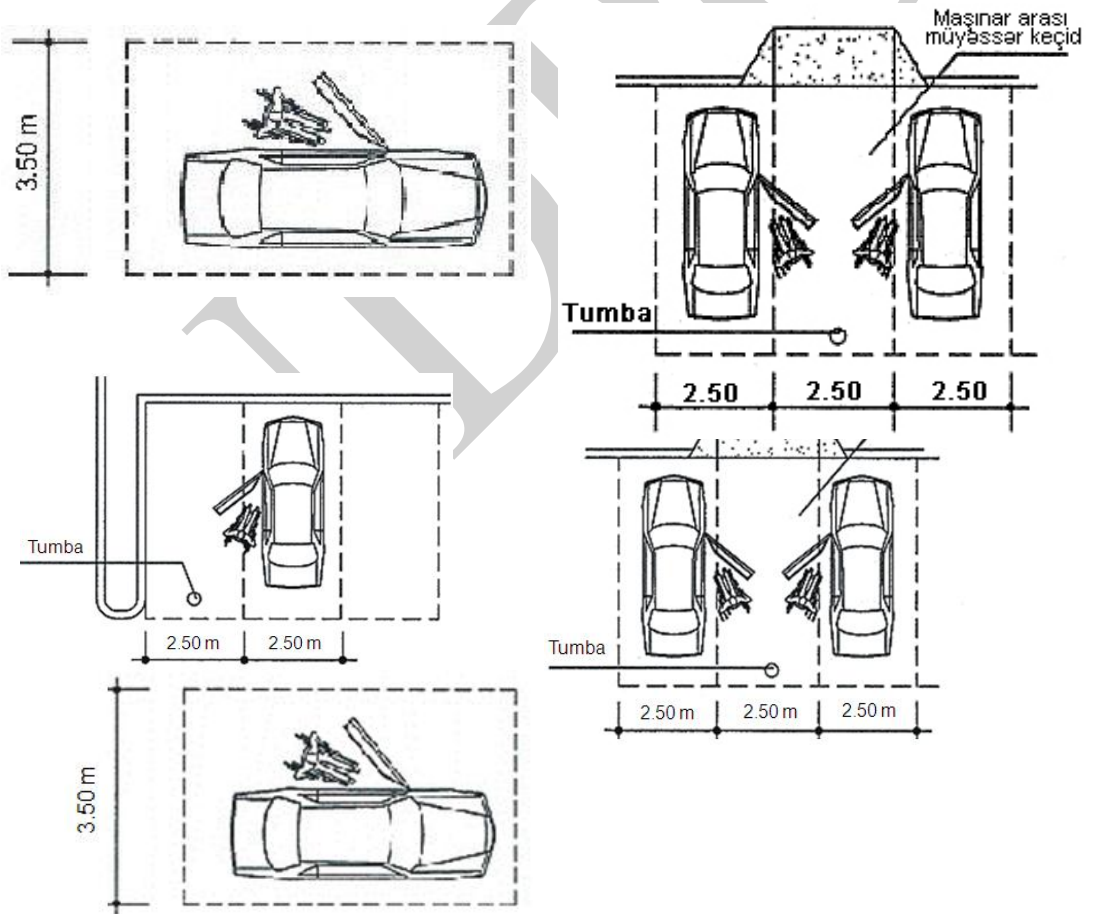
2.4. Bütün binalarda təxliyyə yolları üzərindəki qapılar, pilləkən və rampların qarşısında 0,6 m məsafədə döşəmə sahəsinin nahamar və ya xüsusi boya ilə rənglənmiş səthi olmalıdır.

3. Avtomobil dayanacaqları

3.1. Əlilliyi olan şəxslər üçün fərdi nəqliyyat dayanacaqları, həmçinin ictimai nəqliyyatın dayanacaqları müəssisələrin nəzarət-buraxılış məntəqələrindən 50 m-ə qədər məsafədə yerləşdirilməlidir. Bəzən iri və yenidən qurulan müəssisələrdə bu məsafənin 50 m-dən artıq olması və nəzarət-buraxılış məntəqələrindən iş yerində ümumi məsafənin 300 m-dən çox olduğunu nəzərə alaraq, əlilliyi olan şəxslər üçün nəqliyyat dayanacaqlarını müəssisənin tədris zonasının ərazisində səpələnmiş qaydada yerləşdirmək lazımdır. Belə hallarda nəzarət-buraxılış məntəqələrinin layihələndirilməsində əlilliyi olan şəxslərin şəxsi nəqliyyatının təhsil müəssisəsinin ərazisinə buraxılmasının mümkünlüyü nəzərə alınmalıdır.

3.2. Əlilliyi olan şəxslərin fərdi nəqliyyat vasitələrinin saxlanması üçün dayanacaqların eni 3,5 m-dən az olmamalıdır.

4. Ərazisi üzrə tələblər

4.1. Təhsil müəssisəsi ərazisində əlil arabalarının hərəkət etməsi üçün piyada yolları olmalıdır. Bu yollar boyu şaquli maneələrin (bordiyur və çıxıntıların) hündürlüyü 0.05 m artıq olmamalı, qısa və dik 12° -dən artıq rampalar quraşdırılmamalı, səki və piyada yolların uzununa mailliyi isə 50° -dən artıq (85% -dən artıq) olmamalıdır. Piyada yolların mailliyi 30° - 60° (51% - 102%) olduqda bu yollar boyu, hər 100 m-dən bir, uzunluğu 5 m-dən az olmayan nəzərdə tutulmalıdır.

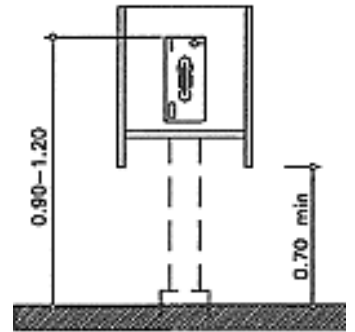
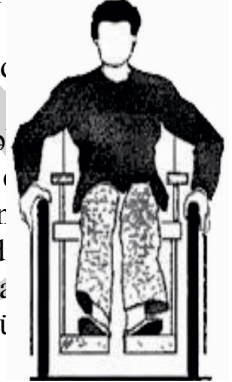
4.2. Piyada yolların eni minimum 0,80 m ölçü vahidinə (bir ayaq zolağının eni) uyğun olmalıdır.

4.3. Landşaft-rekreasiya əraziləri hüdudlarında yol-cığır şərtlərində meydançaların örtüyü döşəmə plitələrindən (tavalardan), betondan, möhkəm mineral materiallardan ibarət olmalıdır. Gəzinti yollarının örtüyünün qumdan, çay daşından, sürüşgən materiallardan düzəldilməsi verilmir və yalnız müstəsna hallarda, asfalt örtüklərdən istifadə olunur.

4.4. Əlil arabasından istifadə edən əliliyi olan şəxslərin rahatlığı üçün bankomatların birinin yer səviyyəsinə hündürlüyü 0.80 m-dən artıq olmamalıdır. (Şəkil 3.)

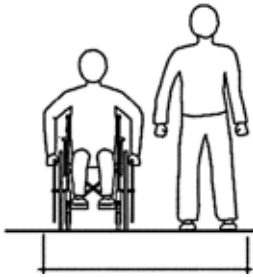
4.5. Əliliyi olan şəxslərin əməyindən istifadə olunan təhsil müəssisələrində 0.80 m genişlikli planlarının işlənməsi üçün əsas tələblər aşağıdakılardır:

- ərazidə piyada yollarının minimuma çatdırılması;
- ərazidə piyada və avtomobil keçidlərinin kəsişdiyi yerlərdə məlumat xarakterli nişanların qoyulması, lazım olan yerlərdə rampların və qoruyucuların yerləşdirilməsi;
- əliliyi olan şəxslərin hərəkəti istiqamətində maneələrin götürülməsi və ya maneə elementlərinin dəyişdirilməsi;
- əliliyi olan şəxslərin yaşayış və təhsil yerləri ilə rahat əlaqələri təmin edən elementlərin yaradılması;
- əliliyi olan şəxslərin fərdi nəqliyyat vasitələrinin saxlanması üçün, həmçinin ictimai nəqliyyatın xüsusi avadanlıqlarla təchiz olunmuş əlavə dayanacaqların təhsil yerlərinin mümkün qədər yaxınlığında yerləşdirilməsi.

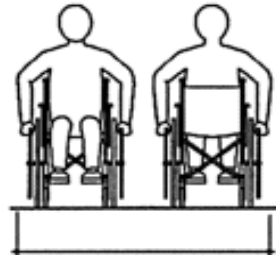
Şəkil 3

4.6. Müəssisə ərazilərində əlil arabasının hərəkətini təmin etmək üçün piyada yollarının eni 1,2 m-dən (Şəkil 4), qarşılıqlı hərəkətdə isə 1,8 m-dən (Şəkil 5) az olmamalıdır.

1.20 m

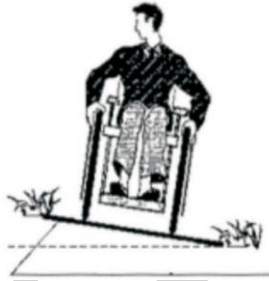
Şəkil 4

1.80 m

Şəkil 5

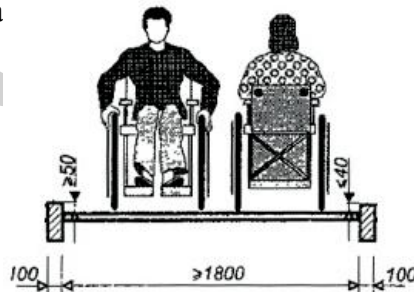
4.7. Əlil arabasının hərəkəti üçün səkilərin və piyada yollarının mailliyi 5^0 (8,5%-)dən, eninə isə 1^0 (1,7%-dən) artıq olmamalıdır. (Şəkil 6)

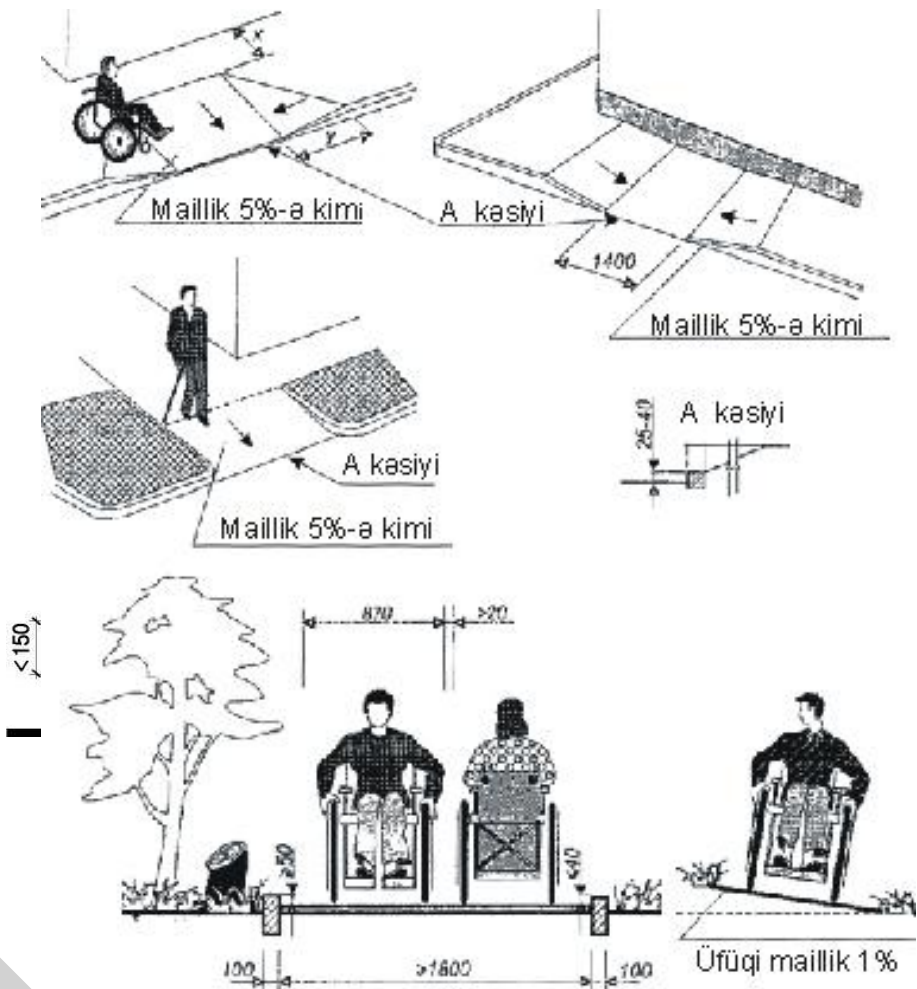
Şəkil 6

Eninə maillik

4.8. Relyefin şəraiti buna imkan vermədikdə yolun 12 m-lik uzunluğunda olan hissəsinin mailliyinin 10^0 -dək artırılmasına yol verilir və belə hallarda yolun mailliyi istiqamətində hər iki tərəfindən üfüqi sahələrin düzəldilməsi nəzərdə tutulur. Yolların təhlükəli hissələrində hündürlüyü 0.05 m-dən az olmayan bordyur daşlardan qoruyucula

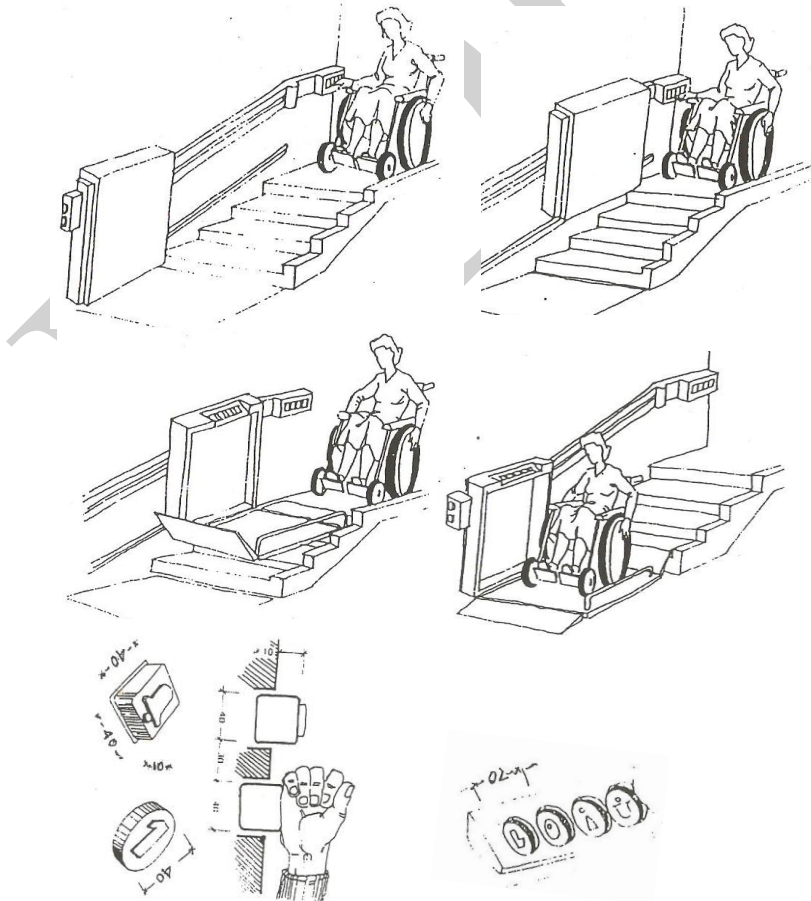

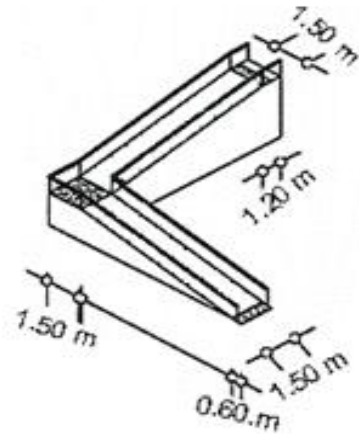
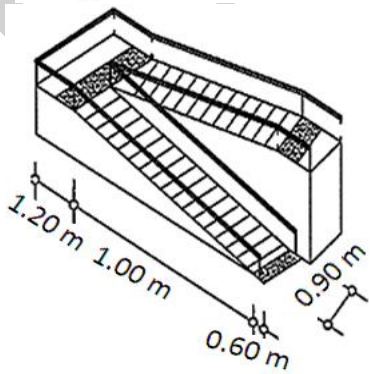
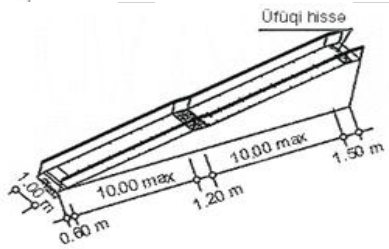
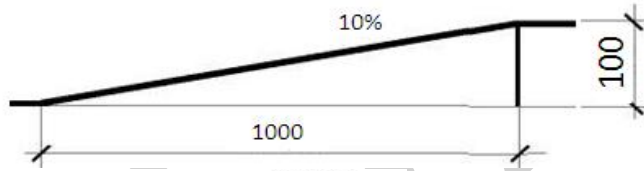
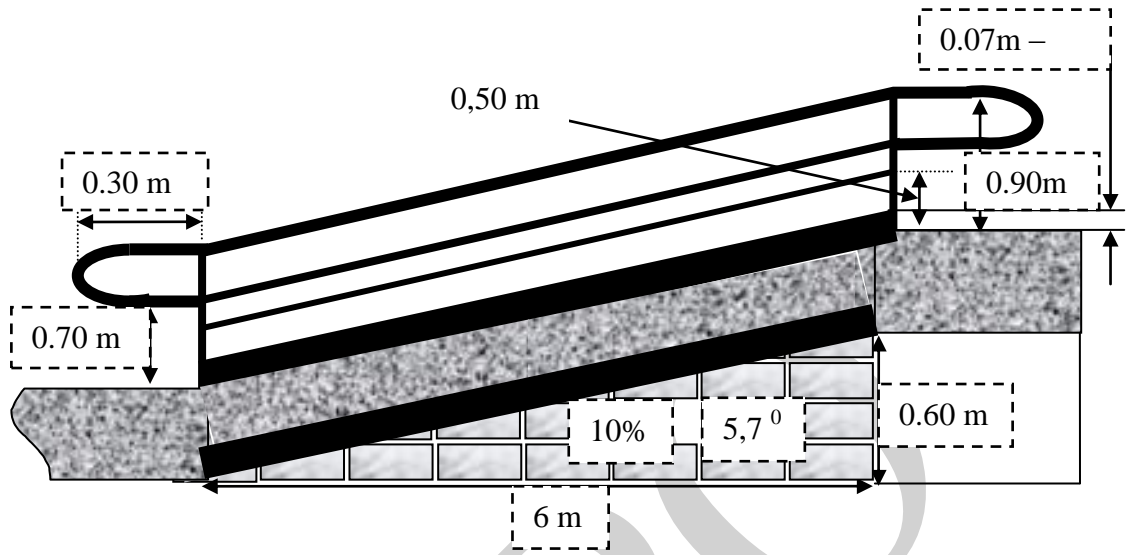
5. Yol kəşimləri

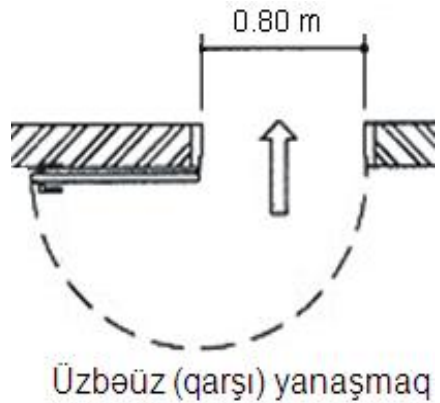
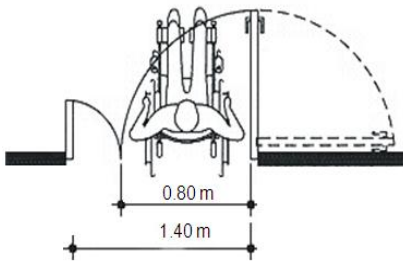
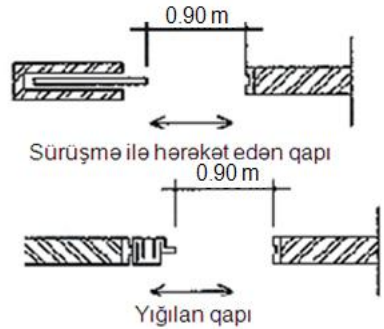
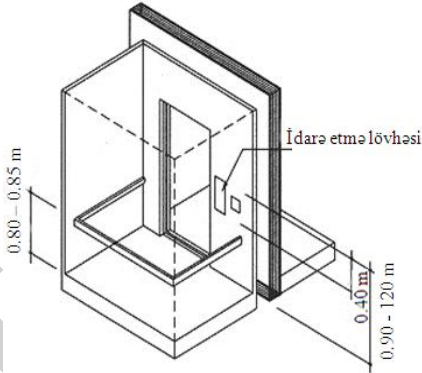
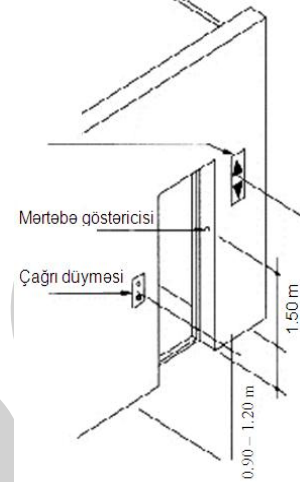
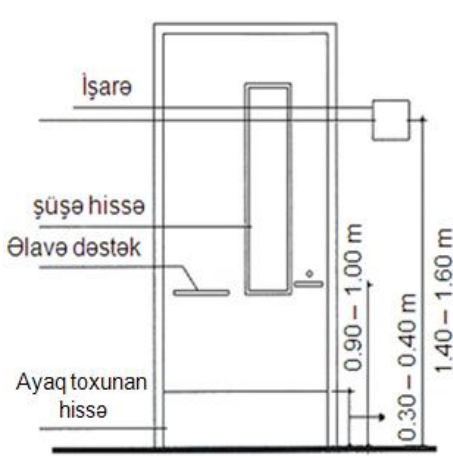
6. Giriş zonaları

- 6.1. Əlilliyi olan şəxslərə, o cümlədən əlil arabalarından istifadə edən şəxslərə bütün ictimai binalara və qurğulara sərbəst daxil olmaq imkanı təmin olunmalıdır. İctimai binaların girişində eni – birtərəfli hərəkət zamanı – 1,0 m-dən az olmayan ikitərəfli hərəkət zamanı – 1,8 m-dən az olmayan ramp düzəldilməlidir. Vintvari rampın arabanın tam (180°) döndüyü sahədə eni 3,0 m -dən az olmamalıdır.
- 6.2. Dönmək və istirahət üçün düzəldilən üfiqi meydançalar arasında rampın maksimal eni, uzunlu istiqamətindəki məliliyindən asılıdır.
- 6.3. Dönmək və istirahət etmək üçün üfiqi meydançalar ramplara bir endə olmalı və uzunluğu – düz rampda 1,5 m, yivvari rampların 2.0 m-dən az olmamalıdır.
- 6.4. Ramp 0,7 m və 0,9 m hündürlükdə iki tutacaqlı məhəccəri, eləcə də rampın kənarı boyu hündürlüyü 0,05 m-dən az olmayan qırağı olmalıdır.
- 6.5. Əgər ramp divar və ya səki boyunca yerləşdirilsə, onun qırağı səviyyəsindən aşağı tutacağa qədər tor hasar qurulur.
- 6.6. Binaya giriş yeri bərabər işıqlandırılmalı və atmosfer çökmülərindən qorunmalıdır. İctimai binanın tamaşaçılar üçün nəzərdə tutulan bütün otaqlarının funksional cəhətdən əsaslandırılmamış maneə və əngəlləri olmamalıdır.

6.7. İctimai istifadədə olacaq binalarda əliliyi olan şəxslərin istifadəsi üçün liftlər nəzərdə tutulmalıdır. Bu lift kabinasının planda ölçüləri: eni – 1.1m, dərinliyi – 1,4 m, qapı açırımının eni – 0,9 m, liftə girişin qarşısındakı meydançanın eni - ən azı 2,1m, liftin düymələri döşəmə səviyyəsindən 1,2 m hündürlükdə çox olmamalıdır.

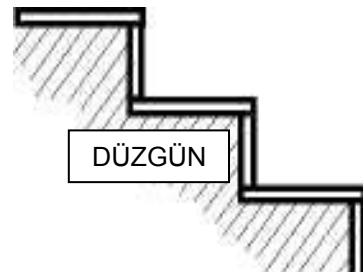
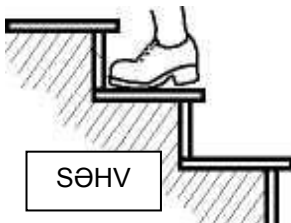
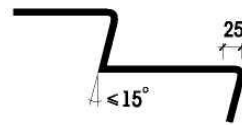
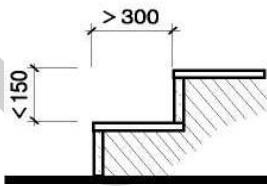

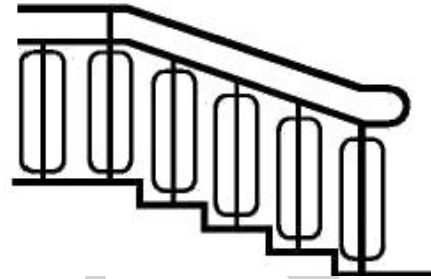
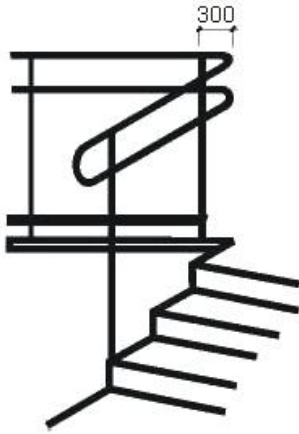
6.8. Pilləkən marşında pillələrin sayı 3-dən az olmamalıdır. Pillələr bütöv, düz və çıxıntısız olmalıdır, sürüşkən olmamalıdır. Ayağın, əl ağacının sürüşməsinin qarşısını almaq üçün pillələr, marşların kənarları üzrə hündürlüyü 0,05 m-dən az olmayan haşiyəyə malik olmalıdır.

6.9. Pilləkənlərdəki pillələrin eni: - daxili pilləkənlər və örtük altında olan pillələr - ən azı 0,3 m, açıq xarici pilləkənlər ən azı - 0,4 m olmalıdır. Pillələrin hündürlüyü: daxili pillələr və örtük altında olan pillələr - 0,16 m-dən çox olmamalıdır; açıq xarici pilləkənlər - 0,12 m-dən çox olmamalıdır.

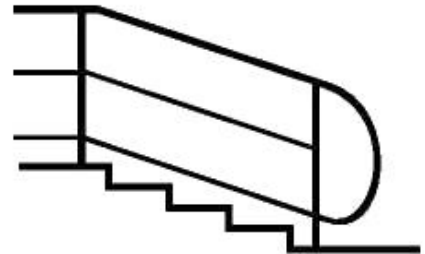
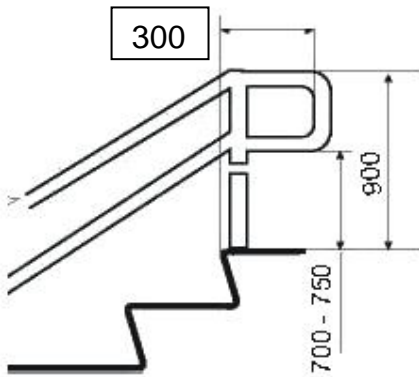
6.10. Pilləkənlərin hər iki tərəfində tutacaqları 0,9 m hündürlüyündə olan məhəccərlər düzəldilməlidir. Məhəccərlər dairəvi kəsikli olduqda diametri ən azı 0,03m və ən çoxu 0,05 m olmalıdır. Məhəccərin kəsiyi düzbucaqlı olduqda isə qalınlığı 0,025 m - 0,03 m olmalıdır.

- Pilləkənlərin və rampların hər iki tərəfində hündürlüyü 0,45 m-dən artıq olan pillələrin yanında tutacaqlar ilə birlikdə qoruyucular quraşdırılmalıdır. Belə tutacaqlar ramplarda 0,7 m və 0,9 m, pilləkənlərdə isə 0,9 m hündürlükdə yerləşdirilməlidir. Pilləkənlərin daxili tərəfindən quraşdırılan tutacaqlar bütün xətt boyunca arasıkəsilməz olmalıdır. Tutacaqların ucu pilləkən marşından və ya rampın maili hissəsindən 0,3 m uzun olmalıdır.
- Pilləkən qəfəsində və marşlarında olan pillələrin eni və hündürlüyü eyni həndəsi ölçülərdə olmalıdır. Pilləkən marşının və rampların kənarlarında, hündürlük fərqi 0,45 m-dən artıq olduqda onun qırağı ya ayaqların, qoltuq ağaclarının və əlil arabalarının sürüşməsinin qarşısını almaq üçün 0,07 m-dən az olmayan qoruyucu çıxıntı verilməlidir.
- Pilləkənlərin giriş və çıxışında gözdən əlilliyi olan insanlar üçün xüsusi işarələr qoyulur, pillələrin qabaq kənarlarında qoruyucu lent bərkidilir.

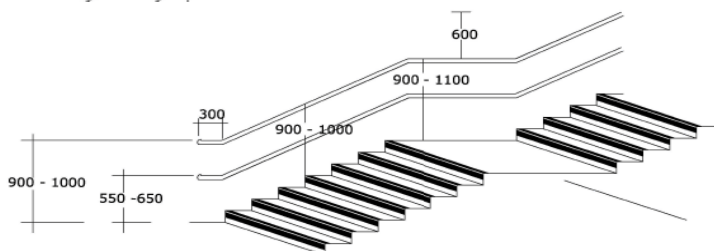
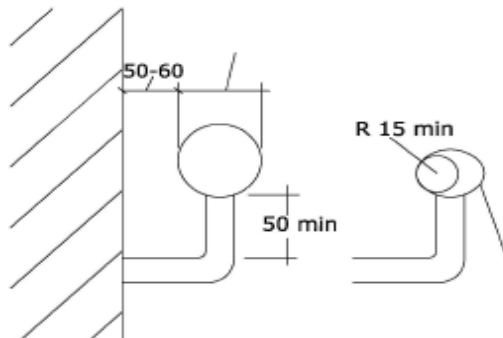

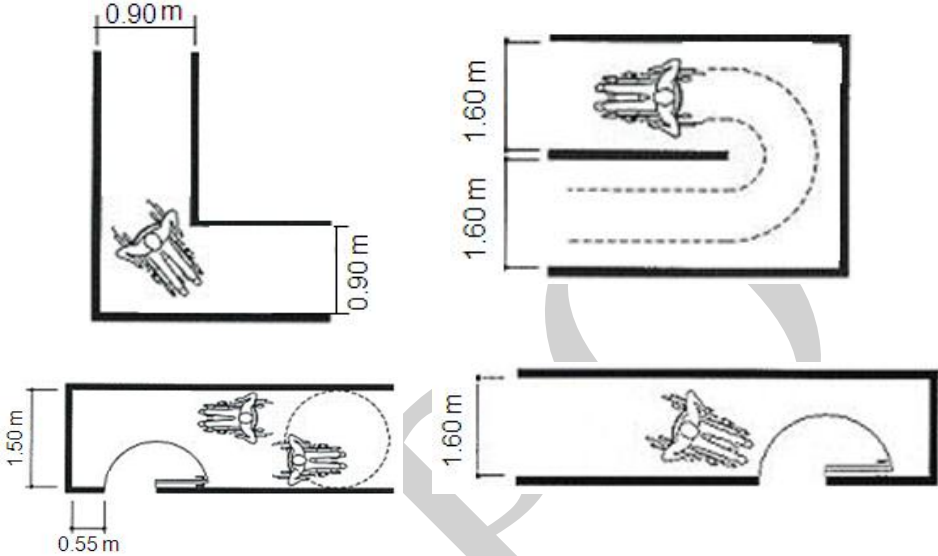
DÜZGÜN

Düzgün

6.11. Dəhlizlərdə arabanın dönməsi üçün meydançalar nəzərdə tutulmalıdır. Dəhlizlərin oxları üzərində yerləşdirilən qapıları həmin dəhlizin oxundan kənarında yerləşdirmək lazımdır. Dəhlizin başından yan divarda yerləşən qapıyaqədər məsafə 0,6 m-dən az olmamalıdır.

6.12. İctimai binaların və qurğuların qapılarında kandar olmamalıdır. Kandarın qurulması zəruri olduqda onların hündürlüyü 0,025 m-dən çox olmamalıdır. 6.13. Arabada olan əliliyi olan şəxslərin hərəkəti istiqamətlərində petlələr üzərində qapıların və bir ox ətrafında fırlanan – qapıların tətbiq olunması qadağandır.

6.13. Şüşəli qapılardan istifadə olunduqda termik möhkəmləndirilmiş və ya armaturlu şüşə tətbiq olunmalıdır. Şüşə qapılardan istifadə olunmasına onların avtomatik açılması və parlaq markirovkaya malik olması şərti ilə icazə verilir.

6.14. Elektromexanik qapıların elektrik açarlarını açıq qapı layından ən azı 1,4 m məsafədə quraşdırmaq lazımdır. Qapı və pəncərə dəstəkləri 0.9 m hündürlükdə düzəldilməlidir ki, onlara əlil arabasından əl çatması mümkün olsun.

6.15. Əlil arabasında olan əliliyi olan şəxslərin hərəkətini asanlaşdırmaq və xüsusi yerlərdə vizual informasiya nişanları quraşdırmalı və bu nişanlar beynəlxalq qrafik rəmzlərinə (simvollarına) uyğun tərtib edilməlidir.

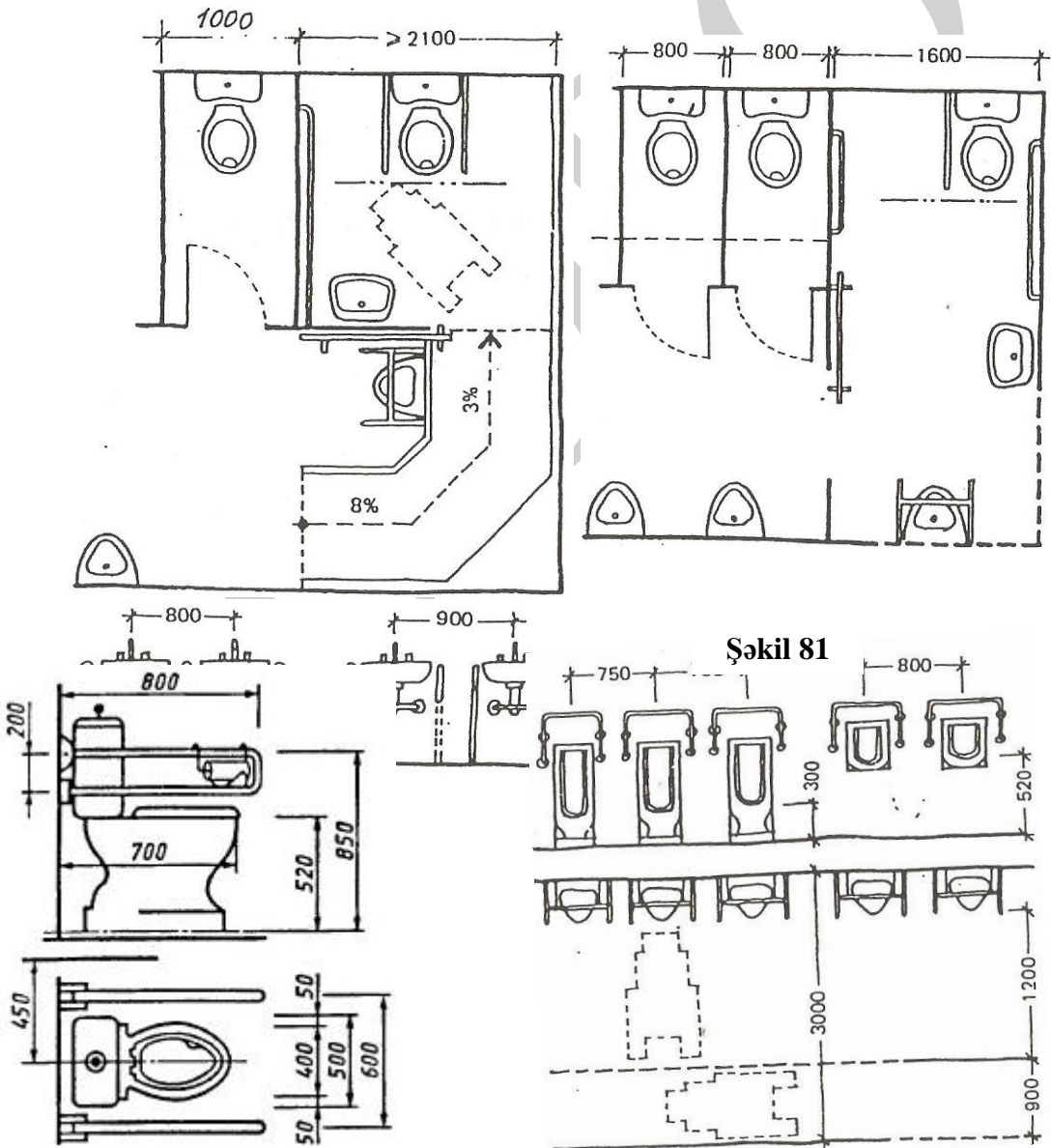
7. İctimai tualetlər

7.1. İctimai tualetlərdə əlil arabasından istifadə edən əlilliyi olan şəxslər üçün ən azı 1 kabina nəzərdə tutulmalıdır.

7.2. Mövcud ictimai tualetlərdə əlilliyi olan şəxslər üçün kabinalar qurarkən əlil arabasının hərəkəti üçün hər cür maneələr ləğv edilməlidir: kandarlar götürülməli, qapı açırmaları genişləndirilməli (0.9 m-ə qədər) və s..

7.3. Əlil üçün tualet kabinəsi zəruri yerdəyişmələr üçün kifayət qədər geniş olmalıdır. Buna görə müvafiq qurğulu iki adi kabina birləşdirilə bilər.

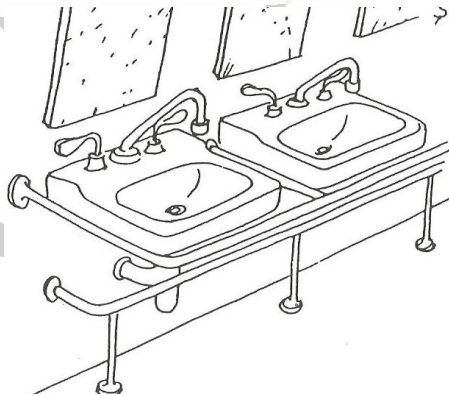
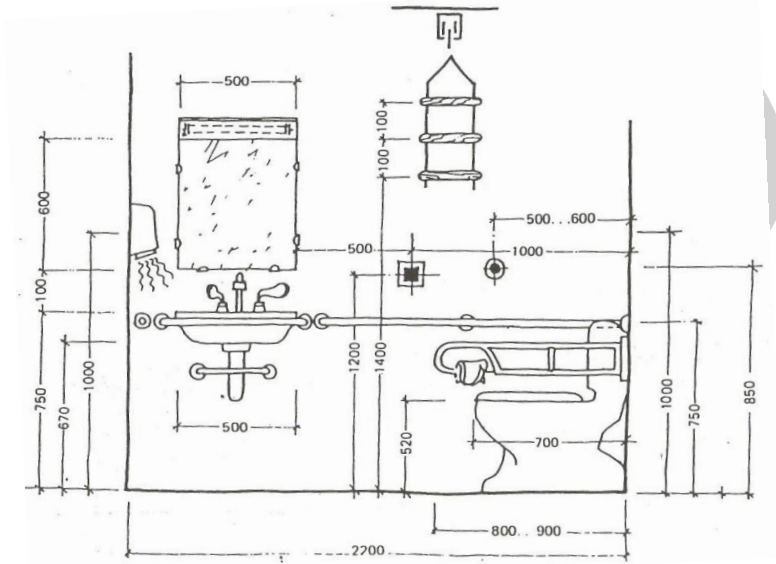
7.4. Avadanlıqlar dəstində: konstruksiyalar üzrə stasionar, açılan, dönən ola bilən tutacaq-dayaqlar, tutacaq-qoruyucular (araba ilə zədələnməkdən qorumaq üçün) dartılmaq və yerdəyişmə üçün, bilavasitə arabadan yerdəyişmə üçün qurğular (stanq şəklində, pissuarlar üzərində və ya monorelsli “pillələr”) nəzərdə tutulur.

7.5. Əlilliyi olan şəxslər üçün nəzərdə tutulmuş kabinanı kanalizasiya trapı və isti-soyuq su qarışdırıcısı olan elektrik boru ilə, eləcə də duş başlığı ilə təchiz etmək lazımdır.

Kabinada unitazın yanında zəng düyməsinin qurulması nəzərdə tutulmalıdır. Elektrik zəngi ictimai tualetin nəzdindəki növbətçi otaqda yerləşdirilməlidir. Tualet əlüzyuanlardan birini (və yaxud kabinadakını) döşəmədən 0,8m çox olmayan məsafədə, yan divardan isə 0,2 m məsafədə qurulmalıdır.

7.6. Güzgü maili vəziyyətdə bərkidilir. Güzgünün, elektrik dəsmalının və yaxud əl üçün dəsmalın aşağı qırağı döşəmə səviyyəsindən 0,8 m-dən çox olmayan hündürlükdə olmalıdır.

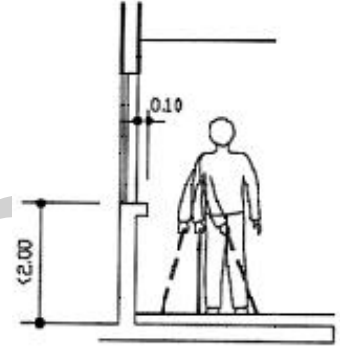

7.7. Kabina divarında döşəmədən 1,2 m hündürlükdə unitazın yanında paltar, əl ağacları və s. ləvazimatlar üçün qarmaqlar nəzərdə tutulmalıdır.

8. BINA VƏ QURĞULARDA TƏHLÜKƏSİZLIYIN TƏMİN OLUNMASI.

8.1. Bina və qurğuların giriş sahələri, həmçinin əlilliyi olan şəxslər üçün nəzərdə tutulan xüsusi pilləkənlər və qaldırıcı qurğular atmosfer çöküntülərindən qorunmalıdır. Belə sahələrin, konstruktiv elementlərin və qurğuların səthi möhkəm olmalı, islanma zamanı sürüşkən olmamalı və əlilliyi olan şəxsləri hərəkətlərini çətinləşdirməməlidir.

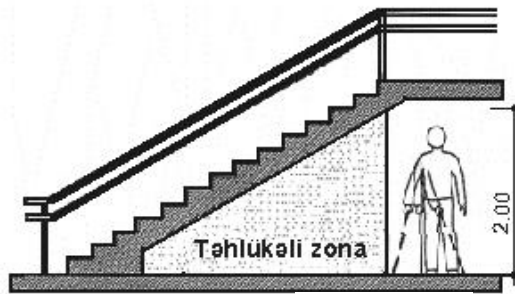
8.2. Əlilliyi olan şəxslərin istifadə etdikləri obyektlərin daxilində gediş-gəliş yolları (ölçülər, mailliklər, çıxıntılar, boşluqlar və s.) qəza hallarında binadan adamların təxliyyə yollarını olan normativ tələblərinə uyğun layihələndirilməlidir. Əlilliyi olan şəxslərin təxliyyəsi üçün yolların hesabataında 3-cü tip pilləkənlərin istisnaı əsəndən icazə verilmir.

Şəkil 24

8.3. Bina və qurğuların konstruktiv elementləri, həmçinin yol hərəkəti istiqamətində divar və başqa şaquli müstəvilərdə yerləşdirilən qurmaların çıxıntıları, bina daxilində döşəmə səviyyəsindən 0,7 m-dən 2,0 m-ə, binanın xaricində isə 0,7 m-dən 2,1m-ə qədər olduqda, 0,1 m-dən artıq olmamalıdır. Qurmalar ayrıca yerləşən dayaq üzərində olduqda onların çıxıntıları 0,3m-dən artıq olmamalıdır. (Şəkil 23.)

8.4. Açıq pilləkənlərin altında və hündürlüyü 1,9 m-dən az olan binanın digər elementlərinin çıxıntıları qarşısında məhəccərlər və başqa təhlükəsizlik maneələri qoyulmalıdır. (Şəkil 25.)

Şəkil 25

8.5. Amfiteatrı olan auditoriyalarda, tamaşa və konfrans zallarında əlil arabasında olan əlilliyi olan şəxslərin yerləşdiyi sahələrin və ya zonaların ətrafında təhlükəsizlik məhəccərləri, zolaqlı və sair qoruyucu elementlər nəzərdə tutulmalıdır. Arabalar üçün xüsusi bərkitmə yerləri qoyulmalı,

xüsusi qoruyucuların ölçüləri verilməlidir. Burada itlər üçün yer ayrılmalı və dğşmə nisbətən tez silinə bilinən materialdan olmalıdır.

8.6. Qapalı şəraitdə (lift kabinəsində, tualetdə və s. yerlərdə) qapalı tənha qalan əlilin dispetçerlə və ya növbətçi ilə ikitərəfli əlaqə yaradılması üçün bu otaqlarda və qurğularda müvafiq rabitə avadanlıqlarının quraşdırılması (əgər bu sistem binada varsa) və qəza işıqlandırılması nəzərdə tutulmalıdır.

9. BINA VƏ QURĞULARDA RAHATLIĞIN TƏMIN OLUNMASI.

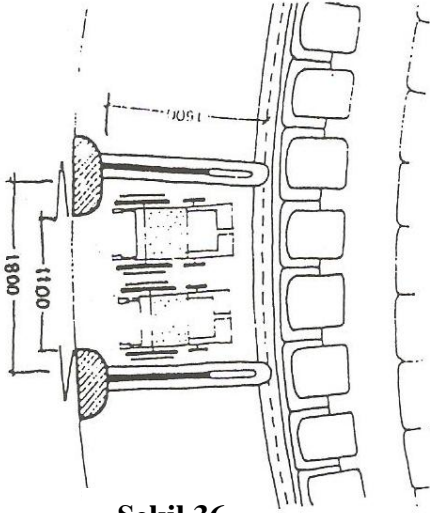
9.1. Əlilliyi olan şəxslərin istifadə etdikləri və digər bina və qurğuların hər mərtəbəsində əlil arabasında olan əlilliyi olan şəxslərin istirahəti üçün 2-3 yer nəzərdə tutulmalıdır.

9.2. Masa, piştaxta və başqa xidməti yerlərin, həmçinin əlilliyi olan şəxslərin istifadə etdikləri divarlara bərkidilmiş cihaz və aparatların qarşısında ölçüləri 0,9m X 1,3m-dən az olmayan sahə nəzərdə tutulmalıdır.

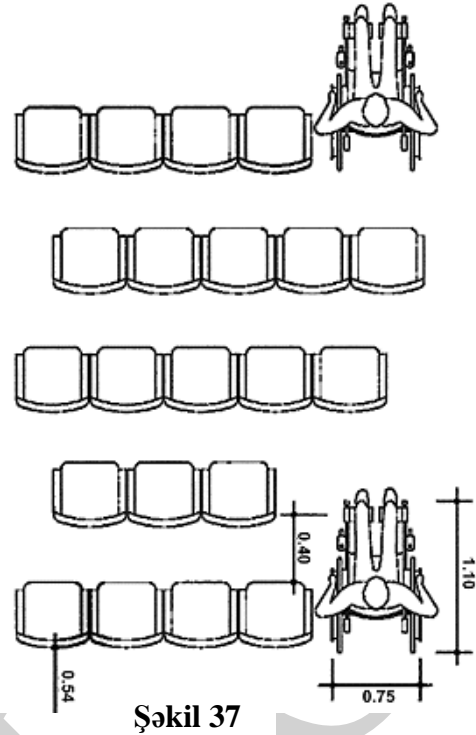
9.3. İnteryerləruin həllində, texnoloji və başqa avadanlıqların seçilməsi və yerləşdirilməsində əlil arabasında olan əlilliyi olan şəxslərin əlçatma dairəsi aşağıdakı hüdudlar çərçivəsində olmalıdır:

- Avadanlıq əlilliyi olan şəxsdən yan tərəfdə olduqda döşmə səviyyəsindən 1,4 m-dən yuxarı və 0,3 m-dən aşağı olmamalıdır;
- Avadanlıq əlilliyi olan şəxsin qarşı tərəfində olduqda döşmə səviyyəsindən 1,2 m-dən yuxarı və 0,4 m-dən aşağı səviyyədə quraşdırılmamalıdır;
- Arabada olan əlilliyi olan şəxslərin fərqli qaydada istifadə etdikləri masaların və başqa xidmət yerlərinin səthləri döşmə səviyyəsindən 0,8m-dən yuxarı olmamalıdır;
- Qapıların açılıb-bağlanması üçün vəsaitlər, üfûqi tutacaqlar, eləcə də su kranları, düymələr, açarlar və başqa elementlər döşmə səviyyəsindən 1,1 m-dən yuxarıda və 0,85 m-dən aşağıda yerləşdirilməməlidir.

9.4. İclas zallarında əlil arabaları üçün yerlər nəzərə alınmalı, və onların yerləşdirilməsi başqa işçilərin gediş-gəlişinə mane olmamalıdır. (Şəkil 36.)

Şəkil 36

Şəkil 37

9.5. Əlil arabasında olan əlilliyi olan şəxslərin, həmçinin görmə qabiliyyətini tam və qismən itirmiş əlilliyi olan şəxslərin istifadə etdikləri qida məntəqələrinin, yeməxana və ya bufetlərin girişi yaxınlığında onlar üçün xüsusi oturacaq yerləri ayrılmalıdır. Göstərilən kateqoriyalı əlilliyi olan şəxslər üçün iş yerləri açılmış müəsisələrin, xüsusi sex və ya istehsalat sahələrinin yaxınlığında qida qəbulu otağının ayrılması məqsədə uyğundur.

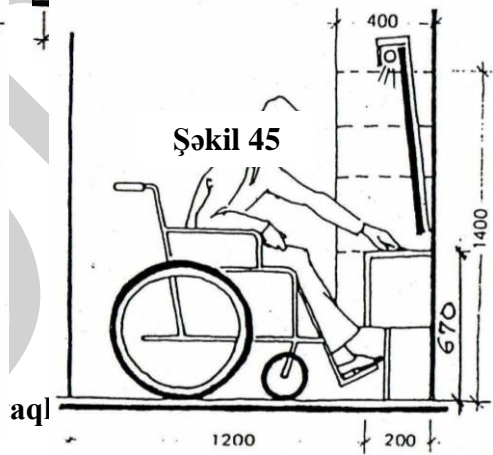
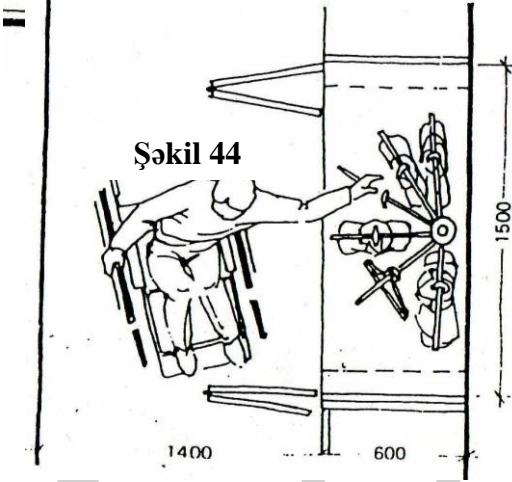
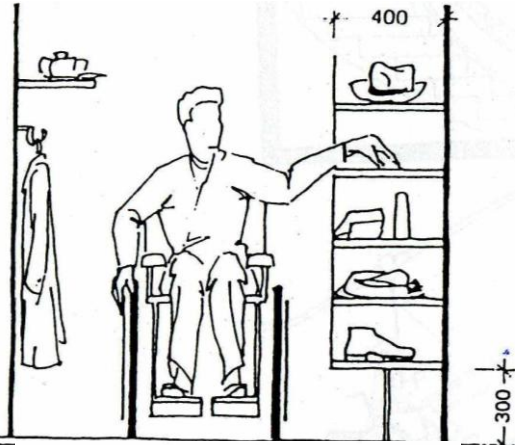
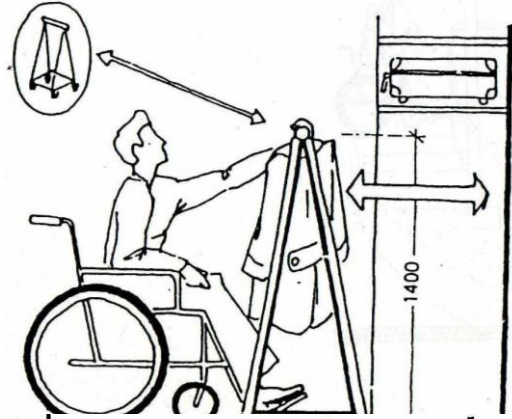
9.6. Əlilliyi olan şəxslərin işlədikləri müəsisələrdə tibb məntəqələri olmalı və onların nəzdində əlilliyi olan şəxslərin xəstəlikləri profili üzrə (göz həkimi, nevropatoloq, terapevt və s.) müvafiq olaraq kabinetlər nəzərdə tutulmalıdır.

9.7. İş yerlərində dəzgahları, avadanlıq və mebelləri yerləşdirərkən əlil arabasının normal hərəkət edə bilməsi təmin edilməli və bu kateqoriyalı əlilliyi olan şəxslərin istifadəsində olan avadanlıq və mebel transformasiya olunmaq imkanına malik olmalıdır. Məsələn, belə əlilliyi olan şəxslər üçün maşının hündürlüyünün və işçi səthinin dəyişdirilə bilməsi, həmçinin iş stullarının hündürlüyü və mailliyi üzrə vəziyyətinin dəyişdirilməsi imkanı nəzərə alınmalıdır.

9.8. Əlil arabasında olan əlilliyi olan şəxslərin istifadə edə biləcəkləri bütün dəstəklər, kranlar, müxtəlif avadanlıqların düymələri və s. döşəmə səviyyəsindən 1 m hündürlükdə yerləşdirilməli və yan divardan ən azı 0,4 m aralı olmalıdır.

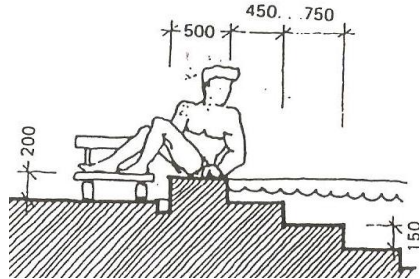
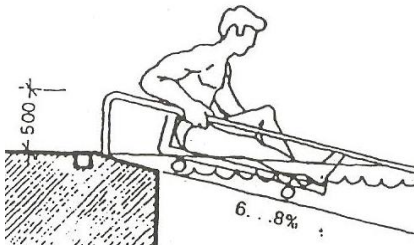
9.9. Əlilliyi olan şəxslərin iş yerlərində quraşdırılmış stasionar avadanlığın bütün elementləri möhkəm və etibarlı olmalıdır. Avadanlığın, nizamlayıcıların, elektrik avadanlıqlarının və s. bərkidiləsi hissələri divarın və bərkidiləsi elementlərin səthindən qabağa çıxmalıdır.

9.10. Dəhlizdən bütün artıq şeylər yığışdırılmalıdır. Heç bir artıq əşya olmamalıdır. Künclər metal bucaqlıqlarla qorunmalı, paltarasan və rəflər ergonomik sxemlərə uyğun hündürlük üzrə quraşdırılmalıdır.

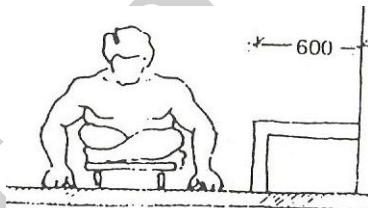
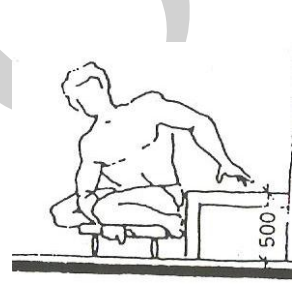
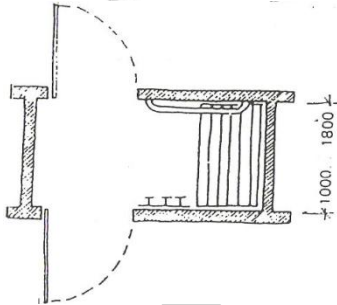
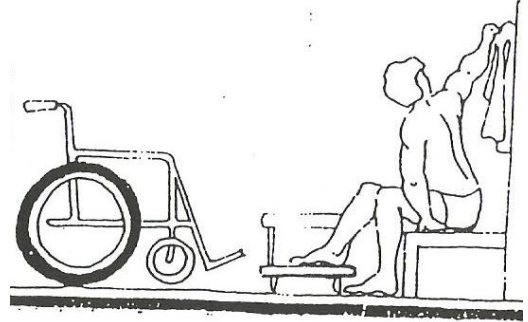
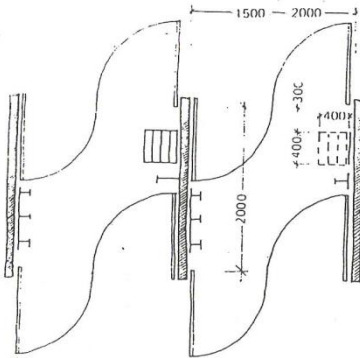

Şəkil 46

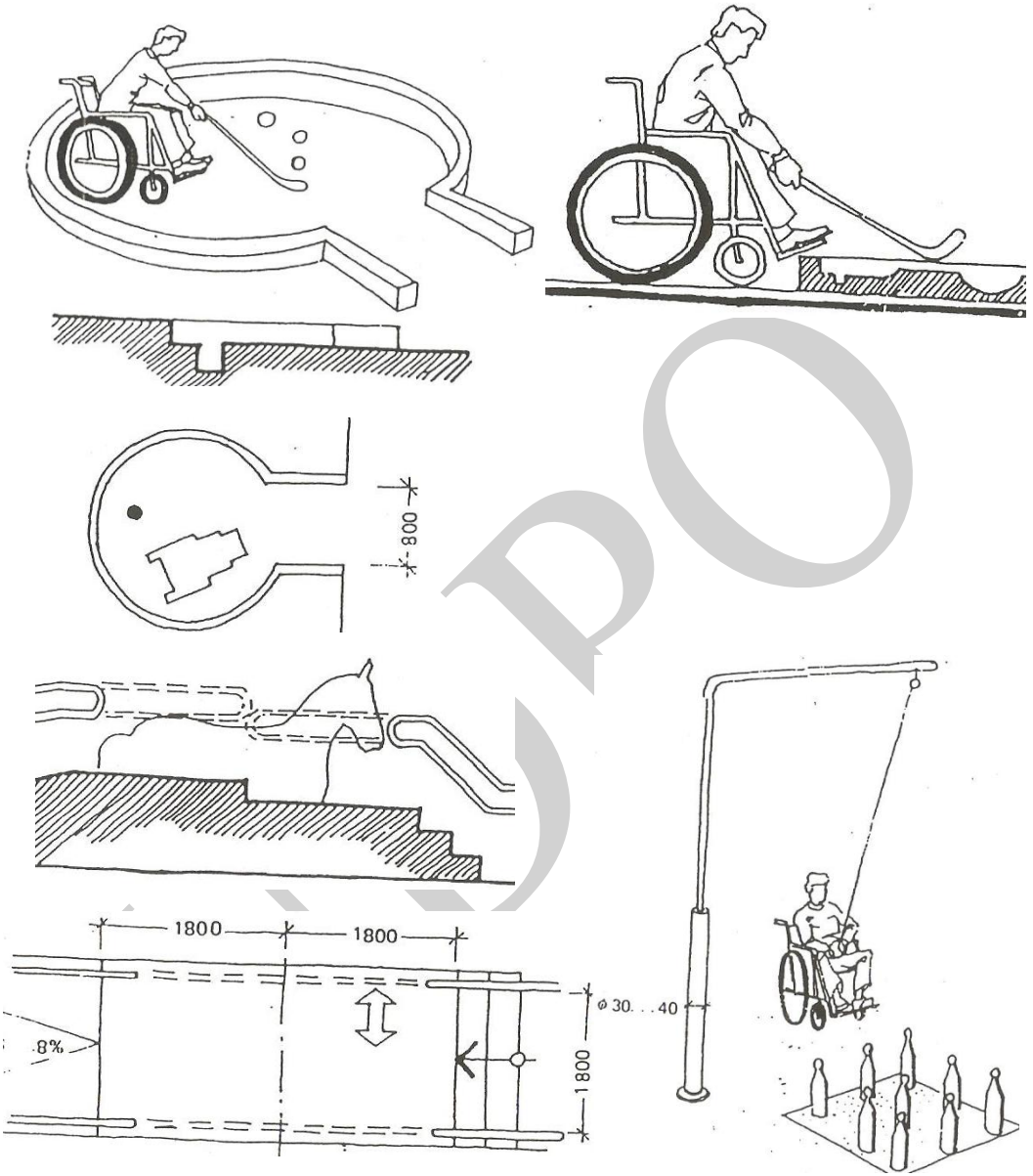
Şəkil 47

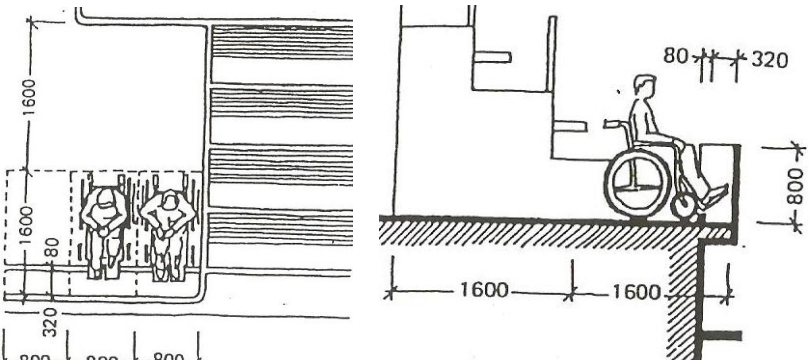
9.11. Əlil arabalarından istifadə edən əliliyi olan şəxslərin marağına uyğun olaraq, idman obyektlərinin layihələndirilməsi və yenidən qurulması zamanı onların yerləşdirilməsi təmin edilməli və idmançılar üçün qarderobda, üzgüçülük hovuzlarında,

9.12. Stadionlarda, üzgüçülük hovuzlarında qurğular və yardımçı vasitələr

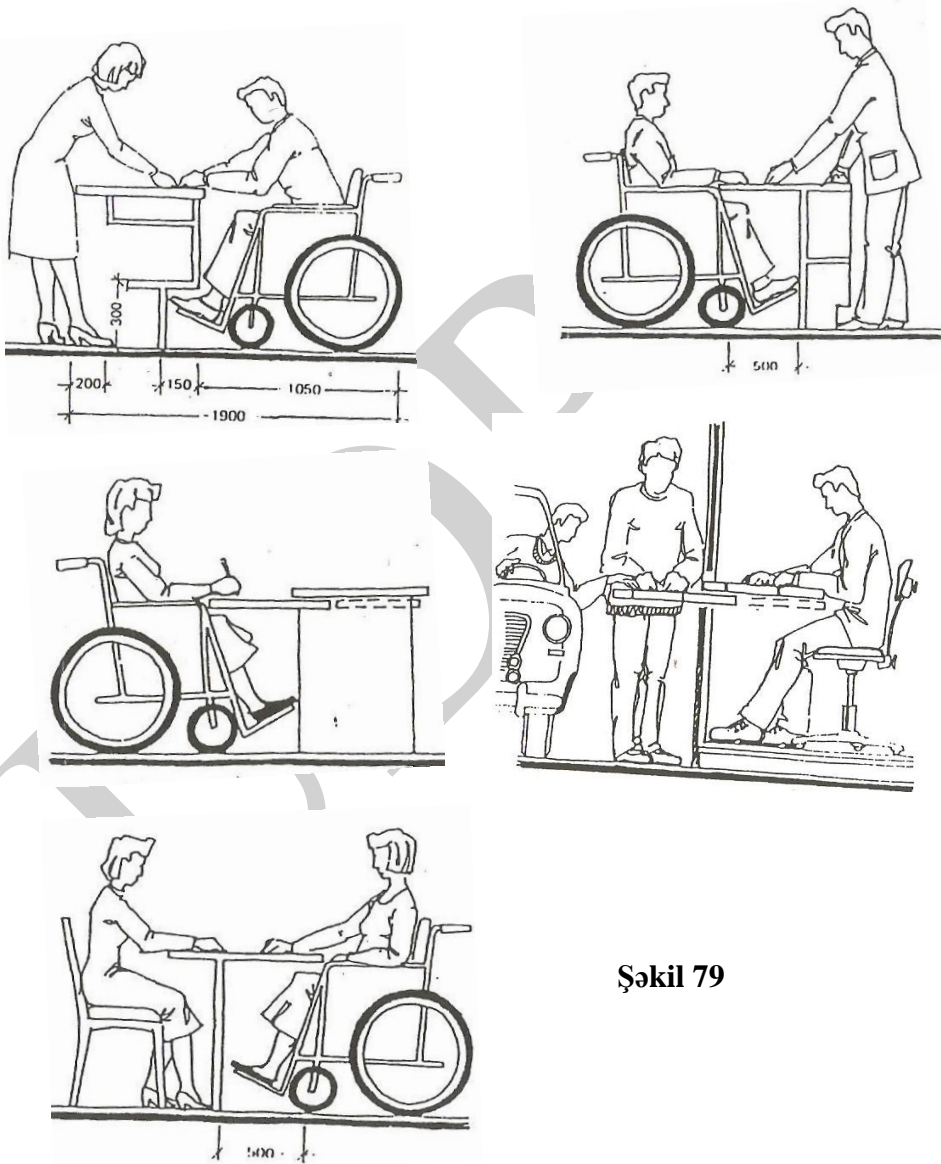

tamaşaçılar üçün nəzərdə tutulan yerlərdə və xüsusi tualet otaqlarının, saunanın, xüsusi avadanlıqların quraşdırılması nəzərə alınmalıdır.

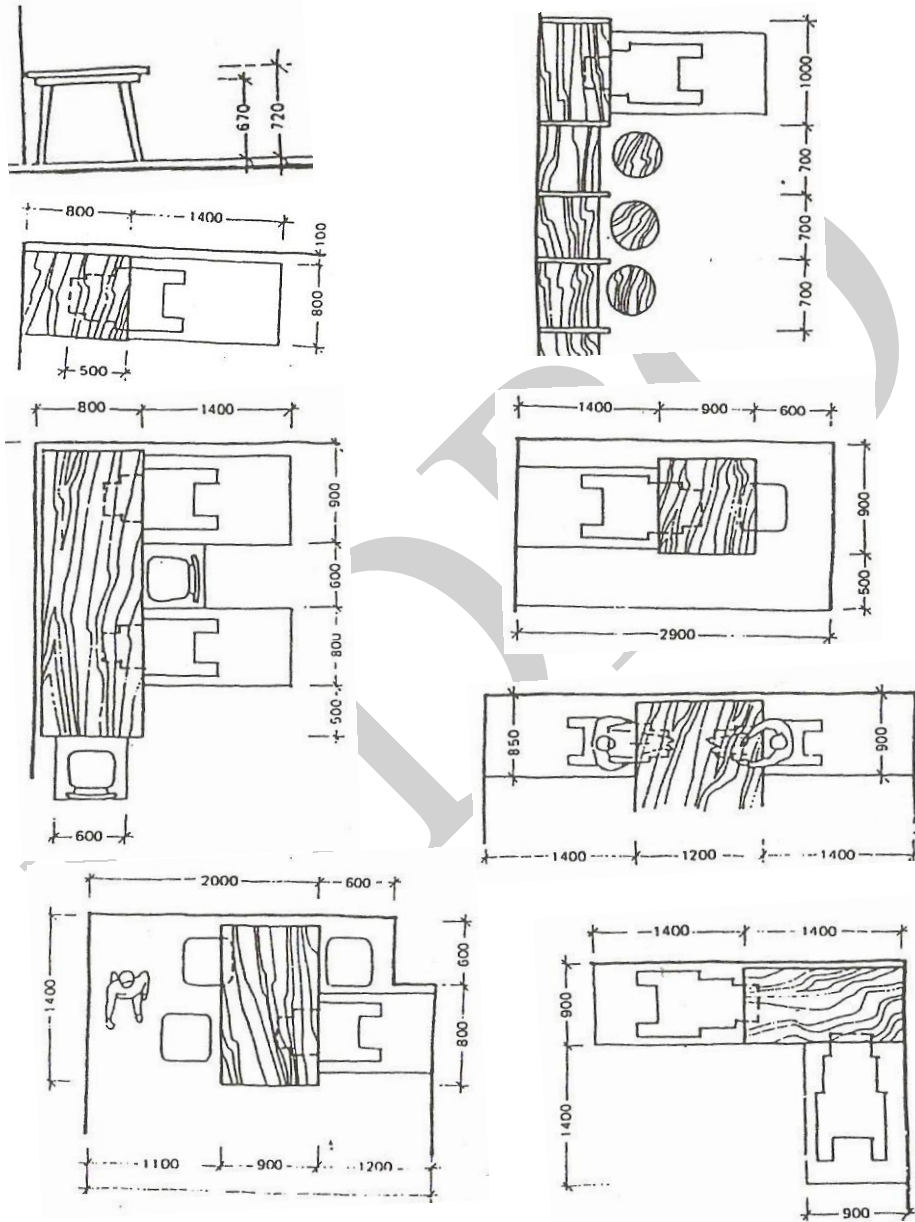
10. Ticarət və məişət xidməti obyektləri

11.1. Əlilliyi olan şəxslərin gedəcəyi obyektlərin avadanlığına əlavə tələblər irəli sürülür. Zərurət olduqda xüsusi avadanlıq, mebel, vəsaitlər və arabada yer dəyişməyə olan özəlliklərə uyğun olaraq onların yer dəyişdirməsi nəzərdə tutulmalıdır. Avadanlıq və mebelə tərəf yolun eni 0,9 m-dən az olmamalı, əgər araba ilə 90° dönmək zərurəti varsa 1,1 m-dən az olmamalıdır.

Şəkil 79

11.2. Masaları, xidmət və ticarət üçün piştaxtanı, kassa kabinetlərini döşəmə səviyyəsindən ən çoxu 0,8 m hündürlükdə yerləşdirmək lazımdır. Bu zaman rəflərin dərinliyi və eni 0,6 m-dən az olmamalıdır və onlar 0,67 m-dən çox hündürlükdə yerləşdirilməlidir.

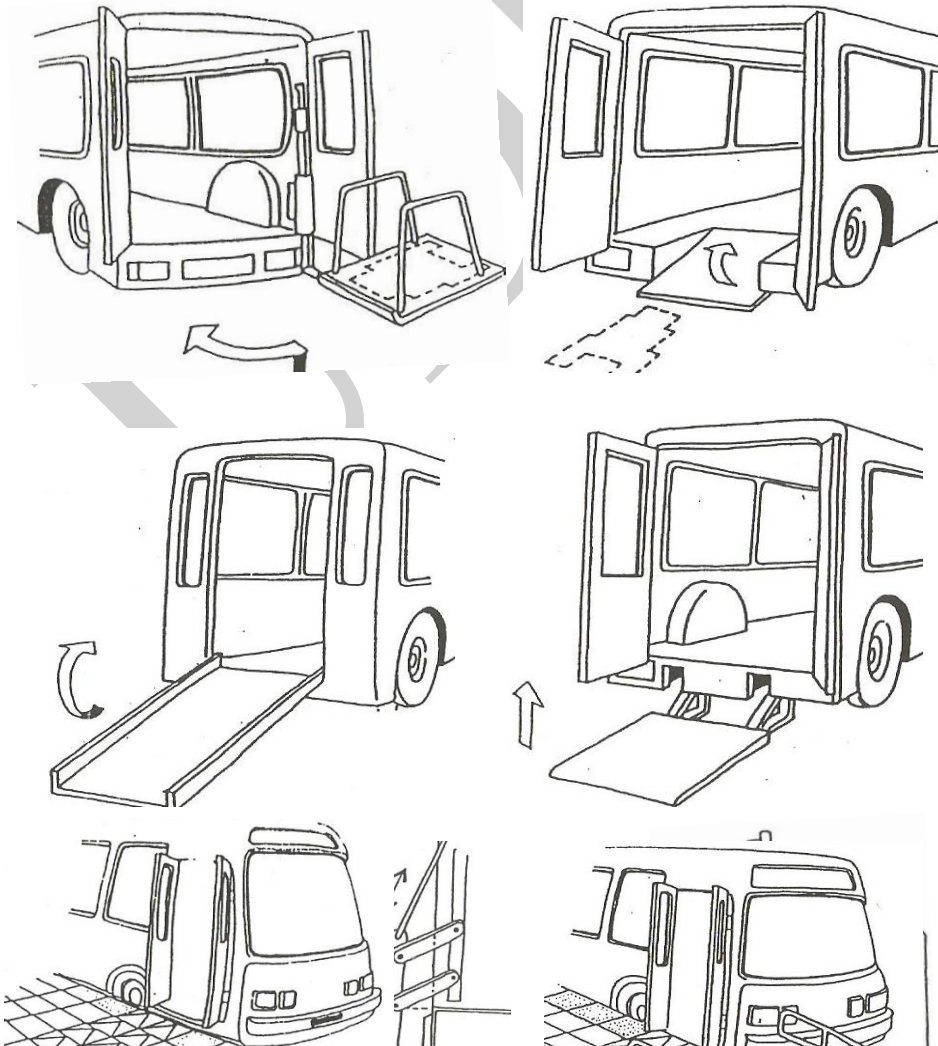
Şəkil 80

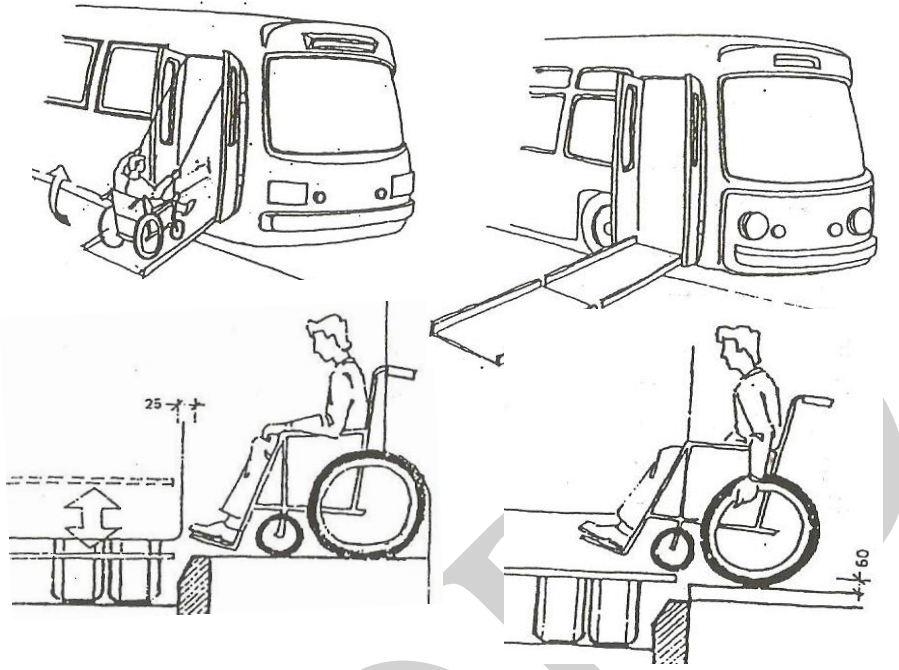
11.3. Arabada olan əlilə xidmət üçün nəzərdə tutulan ticarət və bilet avtomatlarının dəstəkləri, kranları, düymələri, deşikləri və s. qurğuları döşəmə səviyyəsindən 1.0 m-dən çox olmayan hündürlükdə və otağın yan divarından 0,4 m-dən az olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir. Ticarət avtomatlarının və qurğularının dəstəkləri və başqa idarəetmə elementləri onlardan bərk tutmağa imkan verən formaya malik olmalıdır. Qıfıl və avtomatlar onlarla əllə davranmağa imkan verməlidir. Qurğular və onların bütün elementləri möhkəm olmalı və əlil üçün rahat ölçüdə hazırlanmalıdır.

13. ƏLİLLƏR ÜÇÜN NƏQLİYYAT

13.1. Hərəkət zamanı əlilliyi olan şəxslərin şəhərdə, şəhər və ölkədən kənarında sərbəst gəzmək imkanları təmin olunmalıdır. Əlilliyi olan şəxslərə xidmət etməyə uyğunlaşdırılmış ictimai nəqliyyatın müxtəlif vasitələrinin olması zəruridir.

13.2. Ümumşəhər avtobuslarında qaldırıcılar quraşdırılmalıdır. Nəqliyyatın dayanacaqlarında ona yaxınlaşmaq üçün platformalar düzəldilməlidir. Avtobus yenidən qurulduqda qapıların genişləndirilməsi, avtobusun arxa hissəsində qapıların qurulması nəzərdə tutulmalıdır.

14. Əlilliyi olan şəxslərin reabilitasiyası üçün məmulatların, texniki vasitələrin hazırlanmasında istifadə olunan materiallar üzrə ümumi tövsiyələr.

14.1. Giriş zonaları.

Giriş zonasında olan rampların məhəccərləri, açılıb-yığılan ramplar, pilləkənlərdə fərdi qaldırıcıların elementləri metaldan hazırlanmalı, təmizləndikdən sonra yağlı boya ilə rənglənməlidir. Məhəccərlərin iltutan hissələri sərt ağac növlərindən hazırlanıb şəffaf lakla örtülməlidir. Polivinilxlorid tutacaqlardan da istifadə oluna bilər.

14.2. Yataq otaqları.

Yataq otaqlarındakı yardımçı vasitələr, yataq xəstəsi çarpayısında qoruyucu məhəccər və tutacaqlar, yer və vəziyyətini dəyişdirilməsi üçün dayaq xromlanmış və ya zavod şəraitində emalla örtülmüş metal borulardan hazırlanmalıdır.

14.3. Vanna və tualet otaqları.

Vanna və tualet otaqları üçün avadanlıq və vasitələr, müxtəlif tutacaqlar, dəstəklər, dayaq və başqa vasitələr xromlanmış borulardan, səyyar oturaqlar

isə plastik kütlədən hazırlanmalıdır. Bəzi konstruktiv yükdaşıyan elementlər və hissələr paslanmayan poladdan hazırlanmalıdır.

14.5. İctimai bina və qurğular.

Stadionlarda, üzgüçülük hovuzlarında, ticarət və xidmət müəssisələrində, ictimai tualetlərdə müxtəlif tutacaqlar, dayaqlar və s. vasitələr üçün yuxarıda qeyd olunan materiallardan – xromlanmış borulardan, paslanmayan poladdan, üzəri emalla örtülmüş metallardan və s. materiallardan istifadə olunur.

14.6. Əliliyi olan şəxslər üçün nəqliyyat

Avtobusların xüsusi qaldırıcı avadanlıqlarla təchiz edilməsində və onların quraşdırılmasında, eləcə də avtobuslara daxil olmaq üçün platformaların quraşdırılmasında paslanmayan və yaxud üzəri emalla örtülmüş metallardan istifadə olunur.

14.7. Yer dəyişməsi üçün yardımçı qurğular və vasitələr.

Burada xromlanmış borulardan, kapron kəmərlərdən, möhkəm iplərdən və parçalardan istifadə olunmalıdır.